

НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ» ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКА ОВС

Сучасне право та процес впровадження двох тисячоліть формувалось під впливом властивостей речі як головного об'єкта суспільних відносин. З властивостями речі, такими як: обмеженість речі у просторі, матеріальна зношуваність речі, можливість використання речі обмеженим колом осіб – пов'язувались певні права та обов'язки, способи захисту права та будувався судовий порядок захисту порушеного права. Так, властивість речі – обмеженість у просторі, слугувала підґрунтям для закріплення права володіння, цивільно-правовим способом захисту права – витребування речі з чужого незаконного володіння (віндикація), викрадення чужого майна є кримінальним злочином – крадіжкою.

Перехід світової економіки з індустріальної доби в інформаційну зробив не тільки можливим, але й необхідним включення в торговий оборот винаходів, товарних знаків, географічних та фірмових найменувань, доменних імен та інших нематеріальних об'єктів. Ці об'єкти мають свої властивості, які суттєво відрізняються від властивостей речі, та не мають властивостей, які має річ. Тому поява у цивільному обігу нового об'єкта, по-перше, обумовлює його правову регламентацію, і, по-друге, вимагає від юристів спеціальних знань [1, с.42].

Існуюча в Україні нормативно-правова база забезпечує правову охорону об'єктів інтелектуальної власності та порядок їх використання. Однак практика застосування законодавства виявила цілу низку проблем, пов'язаних з невідповідністю деяких його норм нормам міжнародного права, забезпеченням ефективного захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності та створенням цивілізованого ринку цих об'єктів.

На розв'язання цих завдань спрямовані заходи, передбачені Указом Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні від 27 квітня 2001 р. №285/2001 [2]. На виконання цього Указу Президента розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності»[3], рішення Урядового комітету соціального, науково-технічного та гуманітарного розвитку від 14.10.2002 року (протокол № 36) та рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 28.11.2002 року № 11/5-16 Міністерство освіти і науки України приймає наказ від 13 грудня 2002 року № 701 «Про затвердження заходів щодо реалізації Концепції розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності на 2002–2005 роки».

Серед заходів щодо реалізації Концепції розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності на 2002 – 2005 роки передбачено створення сприятливих умов для підготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Першочерговими заходами названо:

1. Запровадження у вищих навчальних закладах курсу з основ інтелектуальної власності.

2. Розробка та видання навчальних посібників та підручників з основ і проблем інтелектуальної власності та комерціалізації технологій з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів».

3. Впровадження підготовки, підвищення кваліфікації та стажування викладачів з курсу основ інтелектуальної власності.

4. Підготовка та перепідготовка кадрів для національної системи правової охорони інтелектуальної власності.

5. Розробка галузевої компоненти «Освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціаліста» і «Освітньо-професійна програма» Державного стандарту вищої освіти України за спеціальністю 7.000002 «Інтелектуальна власність».

6. Організація навчання та підвищення кваліфікації суддів, представників митних, правоохоронних та податкових органів з питань інтелектуальної власності.

З цього випливає, що підготовка фахівця-юриста неможлива без знання права інтелектуальної власності. Особливого значення набувають ці знання у підготовці фахівців для підрозділів по боротьбі з економічною злочинністю. Відповідно до ст.3 Положення «Про Державну службу боротьби з економічною злочинністю», яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510 [4], завданням Державної служби боротьби з економічною злочинністю є виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності. Працівники підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю для виконання цього завдання повинні мати ґрунтовні знання у галузі права інтелектуальної власності.

У зв'язку з цим, вивчення права інтелектуальної власності є необхідним елементом сучасної юридичної освіти та професійної підготовки працівника ОВС. Для цього в системі ступеневої освіти необхідно запровадити окремий навчальний курс.

Вивчення такого курсу має прищепити курсанту, слухачу, студенту певні теоретичні знання та практичні навички, перш за все, знання та вміння щодо розмежування об'єктів права власності та об'єктів права інтелектуальної власності, врахування властивостей цих об'єктів у правовій регламентації.

Після вивчення курсу курсант, слухач, студент повинен чітко розуміти передумови правової регламентації відносин, пов'язаних з нематеріальними об'єктами, властивості речі (об'єктів права власності у власному розумінні) та властивості об'єкта права інтелектуальної власності, вміти пов'язати властивості цих об'єктів зі змістом окремих прав та обов'язків. При цьому з'ясуванню підлягає норма ст. 419 ЦК України: право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного [5].

Особливу увагу слід приділити розмежуванню в обсягах правової охорони речі та нематеріальних об'єктів. Суб'єктивне право власності розповсюджується на певну річ, суб'єктивне право інтелектуальної власності розповсюджується не тільки на певний об'єкт, але й на ряд тотожних або суттєво схожих об'єктів. Тому окремою задачею перед викладачем та курсан-

том, слухачем, студентом повинно стати вміння відрізнити об'єкти права інтелектуальної власності один від одного та визначати обсяг правової охорони.

Методика вивчення навчального курсу в цілому заснована на пізнанні об'єктивних властивостей об'єктів права інтелектуальної власності на рівні «сушого» та встановленні нормативних зв'язків на рівні «належного» [6]. Ця методика дозволить правильно знаходити та застосовувати необхідні норми національного та міжнародного законодавства, проводити порівняльний аналіз норм чинного законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності з нормами міжнародного законодавства у цій сфері.

Необхідність аналізу міжнародних договорів ґрунтується на нормах Конституції України та Цивільного кодексу. Відповідно до ст.9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Частиною 1 ст.10 Цивільного кодексу передбачено, що чинний міжнародний договір, який регулює цивільні відносини, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного цивільного законодавства України. А згідно з частиною 2 цієї статті, якщо у чинному міжнародному договорі України, укладеному у встановленому законом порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом цивільного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України.

Також слід враховувати, що властивості нематеріальних об'єктів надають певну специфіку не тільки матеріально-правовим відносинам, а й впливають на процедуру розгляду спорів, які пов'язані з об'єктами права інтелектуальної власності. Перш за все, це стосується забезпечення доказів. Докази, які підтверджують приналежність права інтелектуальної власності перебувають у позивача, і останній може їх самостійно надати. Докази факту порушення права інтелектуальної власності перебувають у відповідача [7, с.41–49]. При цьому відповідач може їх швидко знищити або сховати, тому в позивача завжди виникають труднощі в поданні таких доказів, і без сприяння суду він ніколи не зможе довести факт порушення.

Таким чином, завданнями вивчення даного курсу слід вважати таке:

- ознайомлення студентів з джерелами права інтелектуальної власності, як національними, так і міжнародними;
- сприяння глибокому засвоєнню цілої низки нормативних актів, прищепити вміння працювати з ними;
- навчити студента користуватися нормами матеріального та процесуального права при вирішенні конкретних правових питань;
- навчити правильно складати процесуальні документи та вчиняти процесуальні дії.

Опанування вищенаведеними питаннями повинно мати за мету виховання у студентів правового мислення, навиків з тлумачення відповідних норм, формування первинних практичних навиків з застосування у своїй майбутній роботі набутих знань.

Після вивчення курсу «Право інтелектуальної власності» курсант, слухач, студент повинен вміти:

- відрізняти об'єкти права власності від об'єктів права інтелектуальної власності;
- відрізняти об'єкти права інтелектуальної власності один від одного;
- знати різницю у правовій регламентації цих об'єктів;
- правильно й швидко знаходити та застосовувати необхідні норми національного та міжнародного законодавства;
- правильно вчиняти дії, пов'язані з забезпеченням позову та доказів;
- правильно складати процесуальні документи (позовну заяву, відзив на позов, заяву про забезпечення доказів тощо).

Предмет спецкурсу «Право інтелектуальної власності» складають три групи норм права:

1. Норми приватного права, які регулюють відносини, пов'язані з виникненням, здійсненням та захистом права інтелектуальної власності.

2. Норми публічного права (адміністративного та кримінального), якими встановлена відповідальність за порушення права інтелектуальної власності.

3. Норми процесуального права, які регулюють діяльність судів та інших суб'єктів процесу з метою захисту прав інтелектуальної власності та керівні роз'яснення вищих судів України.

У системі ступеневої підготовки курс «Право інтелектуальної власності» взаємопов'язаний з курсами «Цивільне право», «Цивільний процес», «Господарський процес», «Адміністративне право», «Кримінальне право» та спецкурс «Виконавче провадження». У логічній послідовності вивчення навчальних дисциплін курс «Право інтелектуальної власності» повинен вивчатися після вказаних курсів.

Список літератури: 1. Шершеневич Г.Ф. Авторское право на литературные произведения. Казань, 1891. 2. Указ Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні від 27 квітня 2001 р. №285/2001 // Урядовий кур'єр. 05.05.2001. 3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.06.2002 року № 321-р «Про затвердження Концепції розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності» // Офіційний вісник України. 2002. № 24 (27.06.2002)(частина 1). Ст. 1177. 4. Положення «Про Державну службу боротьби з економічною злочинністю», затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510 // Офіційний вісник України. 2001. № 5 (16.02.2001). Ст. 180. 5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року зі змінами і доповненнями, внесеними законами України від 19 червня 2003 року № 980-IV, ОВУ. 2003. № 30. Ст. 1527, від 18 листопада 2003 року № 1255-IV, ОВУ, 2003 р., № 52, ст. 2734, від 12 травня 2004 року № 1713-IV, ОВУ, 2004 р., № 25, ст. 1629, від 2 листопада 2004 року № 2135-IV, ОВУ, 2004 р., № 47, ст. 3094, від 3 листопада 2004 року № 2146-IV, ОВУ, 2004 р., № 47, ст. 3096. 6. Погуляев С.Ю. Передача технологии в виде вклада в простое товарищество. Автореф. дис... канд. юрид. наук.: 12.00.03 /Национальный университет внутренних дел. Х., 2002. 7. Жуков В.І. Забезпечення доказів, пов'язаних із захистом прав на комп'ютерні програми в Україні //Українське комерційне право. 2001. №1.

Надійшла до редколегії 05.01.05